

אתגר הזהות בעידן פוסט מודרני דף מקורות ללימוד בית מדרשי

1. סנהדרין כ"א ע"ב

ואמר ר' יצחק: מפני מה לא נתגלו טעמי תורה (מדוע לא גילתה התורה את טעמי המצוות)? שהרי שתי מקראות (=מצוות) נתגלו טעמן ונכשל בהן גדול העולם (=שלמה המלך) כתיב (ביחס למלך): "לא ירבה לו נשים ולא יסור לבבו" (דברים י"ז, י"ז) אמר שלמה: "אני ארבה ולא אסור" וכתיב: "ויהי לעת זקנת שלמה נשיו הטו את לבבו" (מלכים א, יא ד) וכתיב: "לא ירבה לו סוסים ולא ישיב את העם מצרימה" (דברים י"ז, ט"ז) ואמר שלמה: "אני ארבה ולא אשיב" וכתיב: "ותצא מרכבה ממצרים בשש וגו'" (מלכים א' כט)

- מה החשש הגדול בגילוי טעמי המצוות? ומה הרווח בהסתרת טעמי המצוות?

2. ספר המצוות שלו, שס"ה:

ולפי שנודע טעמן הגיעו בהן לידי ביטול - כמפורסם מעניין שלמה ע"ה, על אף גודל מעלתו במדע ובחכמה ושהוא אמרו: שיש בזה הערה לבני אדם: שאילו ידעו טעמי כל המצוות היו מוצאים להם דרך לביטולן, שהרי אפילו זה השלם הגדול (=שלמה) טעה בזה וחשב שלא יהא מעשה זה סיבה לעברה בשום פנים, כל שכן ההמון בדעתם החלושה, שהיו באים לידי זלזול בהן ויאמרו: לא אסר דבר זה ולא צווה על דבר זה אלא בגלל כך וכך – אנו נוזהר בדבר שבגללו נתנה מצווה זו ולא נקפיד על המצווה עצמה, וכך היו, באים לידי הפסד הדת. לפיכך הסתיר ה' יתעלה טעמיהן; אבל אין מהן גם אחת שאין לה טעם וסיבה, אלא שרוב אותם הסיבות והטעמים לא ישיגום דעות ההמון ולא יבינום. וכולם הם כמו שהעיד הנביא: "פקודי ה' ישרים משמחי לב" (תהילים יט, ט).

3. משנה תורה לרמב"ם, הלכות מעילה, פ"ח הלכה א':

"ראוי לאדם להתבונן במשפטי התורה הקדושה ולידע סוף ענינם כפי כחו, ודבר שלא ימצא לו טעם ולא ידע לו עילה אל יהי קל בעיניו, ולא יהרוס לעלות אל ה' פן יפרוץ בו ולא תהא מחשבתו בו כמחשבתו בשאר דברי החול".

- בספר המצוות (מקור 2), נראה שהרמב"ם מסמן בעיה שמתעצמת בעולם מודרניסטי – הנותן אמון מוחלט ביכולת האדם לחשוף את האמת, במקרה זה ביחס לטעמי המצוות. מהם המחירים, ע"פ דברי הרמב"ם כאן, שתפיסות מוחלטות באשר הן עלולות לייצר?
- מדברי הרמב"ם בהלכות מעילה (מקור 3) כיצד ניתן לדעתך להתגבר על הכשל? מה הפתרון שהרמב"ם מציע?
- שאלת חשיבה ומשמעות רלוונטית: לפי דברי הרמב"ם, מהי ההזדמנות שמציב לפתחנו העולם ה"פוסטמודרני" (עיין בטלה למטה) ביחס לתפיסות והשקפות עולם בכלל?

4. ספר הכוזרי, מאמר שני, סוף סעיף כ"ו :

ריה"ל מפרט באריכות בסעיף זה את טעם מצוות הקורבנות, בסוף דבריו הוא מעלה את ההסתייגות החשובה הבאה :

"ואין אני טוען בהחלט חלילה לי מאל! כי כונת העבודה הזאת היא הסדר הזה אשר אמרתי – להפך! אל נכון נעלם הדבר ונעלה מזה. אומר אני : תורת האלוהים היא, ומי שקיבלה בתמימות, בלי התפלפלות ובלי התחכמות, מעולה הוא מן המתחכם והחוקר. אך מי שנטה מן המדרגה העליונה הזאת אל המחקר, מוטב לו כי יבקש טעם לדברים האלה אשר יסודם בחכמה האלוהית, מאשר יעזבם לסברות רעות ולספקות המביאים את האדם לאבדון". עד כאן דברי ריה"ל.

ריה"ל באופן ברור מעדיף את התמים מן החוקר. זו עמדה שונה באופן מהותי מעמדתו של הרמב"ם. אולם ריה"ל מבין שרוב בני אדם אינם נמצאים שם בפועל, והם זקוקים לתשובות. הוא אינו מונע מהאדם את הניסיון לקבל תשובות, אולם נראה שמעמדן של התשובות שונה באופן מהותי ממעמד ואופי התשובות במשנת הרמב"ם.

- **לפי ריה"ל, אדם שמחפש תשובות לספקותיו - מאיפה הוא שואב אותן? ומה מטרותן של תשובות אלו?**

שאלת עומק לדיון:

עיינו בטבלה המסכמת (המצורפת למטה) את ההבדלים בין התפיסה המודרנית למצב הפוסטמודרני. נראה שגם הרמב"ם וגם ריה"ל מקבלים בעולם פוסטמודרני משמעות חדשה.

- לאור עמדותיהם של הרמב"ם וריה"ל, האם לדעתכם ניתן לראות בפוסטמודרניזם גם הזדמנות דתית וחברתית? מהי ההזדמנות? מה הרווח והמחירים שלה?

פוסטמודרניזם	מודרניזם
לכל אדם ולכל תרבות יש את הסיפור/נרטיב שלהם. הסיפור חלקי והשאיפה לתיקון - חלקית	נקודת המשמעות אחת מרכזית על פיה מוסברת ומקבלת משמעות - המציאות
אין אידאולוגיות גדולות, המבט מקומי וחלקי.	אידאולוגיות גדולות – נובעות מהנקודה המרכזית האחת. עוסקות בהגות חברה ופוליטיקה: קפיטליזם (מרקסיזם...)
האישיות של האדם בנויה מזהויות שונות המושפעות מהסביבה. האדם מורכב מאינסוף סיפורים	התבססות על החווייה האנושית הפנימית. זהו המקור היחיד והמשמעותי של תודעת האדם. מיקוד ב"אני"
חוסר אמון בקידמה ובמדע, יאוש מהאדם ומנסיונותיו לתקן את עולם.	חיים של קידמה – תחבורה, תקשורת ביטחון תזונתי. היסמכות על המדע והטכנולוגיה ואמונה כי יתקנו עולם
האמת היא יחסית ולא כולל רק תבונה אלא גם חווייה. האמת תלויה בזמן ובמקום. ריבוי אמיתות	במקום אמונה באל – אמונה בתבונה האנושית. יש להזיז מהשיח את הדת המסורת והרגש. השכל – יבנה חברת מופת
היעדר עולם מוסרי אחד. המוסר מושפע מהזמן מההקשר האישי והחברתי של כל תרבות וכל פרט	יש סולם ערכים אחד שמתאים לכל חברה ולכל בני האדם בעולם.

